

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งของการพัฒนาประเทศ การจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาโดยทั่วไปเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาอบรมเพื่อให้เป็นพลเมืองดี มีความรู้ความสามารถพื้นฐานอันจำเป็นสำหรับผู้เป็นพลเมืองดีในการประกอบอาชีพ รวมทั้งการทำคุณประโยชน์ให้สังคมและประเทศชาติตามควรแก่วัยและระดับความรู้ การประถมศึกษาถือเป็นการศึกษาภาคบังคับ และเป็นภาระผูกพันที่รัฐมีต่อสังคม ดังข้อ 11 หมวด 2 แนวนโยบายการศึกษาของรัฐในแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 กล่าวว่า รัฐพึงจัดการศึกษาภาคบังคับให้ทั่วถึงบริบูรณ์ สำหรับสถานศึกษาของรัฐและท้องถิ่น จะต้องจัดให้เปล่า¹

หน่วยงานที่จัดการประถมศึกษาโดยตรง ได้แก่ โรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งในปัจจุบันแบ่งออกเป็น 6 ประเภท ดังนี้

1. โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ "ส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนในท้องถิ่นชนบท โดยสำนักงานดังกล่าวได้รับโอนโรงเรียนประชาบาล สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด และโรงเรียนประถมศึกษาที่กรมสามัญศึกษาสงวนไว้เป็นตัวอย่าง มาไว้ในสังกัดเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2523"² ในปี 2526 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ มีโรงเรียนประถมศึกษาใน

---

¹กระทรวงศึกษาธิการ, แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ยูไนเต็คโปรดักชั่น, 2520), หน้า 5.

²สนานจิตร สุขนทรทรัพย์, "โครงสร้างระบบบริหารการประถมศึกษาของไทย เอกสารประกอบการสอนวิชา 416 701 การบริหารโรงเรียนประถมศึกษา (ป.ป.พ., ม.ป.ป.), หน้า 1.

สังกัดทั้งสิ้น 30,693 โรง¹ คิดเป็นร้อยละ 92 ของโรงเรียนประถมศึกษาทั่วประเทศ มีนักเรียนประมาณ 7 ล้านคน หรือร้อยละ 89 ของนักเรียนประถมศึกษาทั่วประเทศ โรงเรียนประถมศึกษาที่เหลือร้อยละ 8 และนักเรียนร้อยละ 11 อยู่ในสังกัดต่าง ๆ อีก 5 สังกัด ดังนี้

2. โรงเรียนสาธิต จักโดยวิทยาลัยครู กระทรวงศึกษาธิการ และคณะครุศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ
3. โรงเรียนราษฎร์ ซึ่งจัดโดยเอกชน อยู่ในความควบคุมของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ
4. โรงเรียนศึกษาพิเศษ และศึกษาสงเคราะห์ที่เปิดสอนระดับประถมศึกษาแก่เด็กประเภทพิเศษ เช่น พิการ หรืออยู่ในท้องถิ่นทางไกล สังกัดกรมสามัญศึกษา
5. โรงเรียนสังกัดองค์กรท้องถิ่น ได้แก่ กรุงเทพมหานคร เทศบาล และ เมืองพัทยา
6. โรงเรียนในความควบคุมดูแลของหน่วยงานที่ไม่ได้รับผิดชอบจัดการศึกษาโดยตรง เช่น กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน กรมประชาสงเคราะห์ เป็นต้น²

เมื่อเปรียบเทียบการลงทุนการศึกษาของรัฐที่มีต่อการศึกษาระดับต่าง ๆ แล้ว จะเห็นว่า

รัฐได้จัดสรรงบประมาณเพื่อการประถมศึกษามากกว่าการศึกษาระดับอื่น ๆ แต่ถึงกระนั้นก็ยังไม่เพียงพอแก่ความต้องการในการดำเนินงานตามเป้าหมายของการจัดการประถมศึกษา อนึ่ง การจัดการศึกษาของชาติเป็นการระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ ที่มีอยู่อย่างจำกัดมาใช้ให้บังเกิดประโยชน์สูงสุด

¹สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สถิติการประถมศึกษาปีการศึกษา 2526 (กรุงเทพ : โรงพิมพ์ชาวพาณิชย์, 2526), หน้า ก.

²สนานจิตร์ สุคนชทรัพย์, "โครงสร้างระบบบริหารการศึกษาของไทย" เอกสารประกอบการสอนวิชา 416 701 การบริหารโรงเรียนประถมศึกษา หน้า 1-2.

และให้ใ้คุณภาพหักเหยกันในระหว่างโรงเรียนและดินที่ถึงตามหลักความเสมอภาคทางการศึกษา¹

การบริหารการประถมศึกษาในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะการบริหารการประถมศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ดังได้กล่าวแล้วว่า

ได้มีการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2523 ซึ่งในพระราชบัญญัติคณะกรรมการการประถมศึกษา พ.ศ. 2523 โดแบ่งโครงสร้างของระบบบริหารการประถมศึกษาออกเป็น 4 ระดับ คือ ระดับชาติ ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ และระดับกลุ่มโรงเรียน²

การบริหารและจัดการโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติในปัจจุบัน โรงเรียนถือเป็นหน่วยงานย่อยหน่วยงานหนึ่ง จึงจำเป็นต้องยึดถือระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ เช่นเดียวกับส่วนราชการอื่น ๆ และจะต้องดำเนินการให้สอดคล้องตามพระราชบัญญัติดังกล่าวแล้ว และตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 ให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพตามนโยบายในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 5 ระดับก่อนประถมศึกษาและประถมศึกษา (พ.ศ. 2525-2529) ขณะเดียวกันก็สอดคล้องกับแผนพัฒนาท้องถิ่นด้วย

การที่โรงเรียนจะสามารถบริหารและจัดการโรงเรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวได้นั้น สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้จัดทำแนวทางในการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนและการปฏิบัติของครู "ซึ่งตามระเบียบกลุ่มโรงเรียนได้กำหนดไว้ 6 งาน คือ 1) งานวิชาการ 2) งานบุคลากร 3) งานกิจการนักเรียน 4) งานอาคารสถานที่ 5) งานธุรการและการเงิน และ 6) งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน"³

¹สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, รายงานการวิจัยและประเมินผล ประสิทธิภาพของการประถมศึกษา, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2527), หน้า 1.

²สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, การประถมศึกษา 2526, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2527), หน้า 10.

³สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, คู่มือบริหารโรงเรียนประถมศึกษา เล่ม 1, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2527) หน้า 29.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ และ
กระทรวงมหาดไทยได้ร่วมกันวิจัยและประเมินผลประสิทธิภาพของการประถมศึกษา

โดยกำหนดดัชนีที่เป็นตัวชี้ประสิทธิภาพการประถมศึกษา 4 ประการ
คือ แก่น สัมฤทธิ์ผลของนักเรียน โอกาสทางการศึกษา กลไกในการ
จัดการประถมศึกษา และความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
โดยได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ว่า ประสิทธิภาพ
ของการประถมศึกษามิได้จำกัดอยู่ภายในระบบการศึกษาเท่านั้น
แต่ยังครอบคลุมไปถึงความสัมพันธ์ของระบบการศึกษากับระบบอื่น ๆ ใน
สังคม ซึ่งในที่นี้ที่พิจารณาในความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
ทั้งนี้เพราะโรงเรียนกับชุมชนเป็นความสัมพันธ์ที่แยกออกจากกันไม่ได้
จำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ถ้าทั้งโรงเรียนโดยไม่มีชุมชนอาศัย
อยู่ โรงเรียนก็ไม่สามารถตั้งอยู่ได้ในเวลาเดียวกันถ้ามีชุมชนแต่ไม่มี
โรงเรียน ชุมชนนั้นจะได้รับการศึกษาเพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้ได้
อย่างไร โรงเรียนจะจำเป็นต้องไปตามลู่ทางอย่างใดก็เช่นเดียวกันโดยมิได้
คำนึงถึงสภาพการในท้องถิ่นที่โรงเรียนตั้งอยู่ไม่ได้ เพราะชีวิตของ
นักเรียนย่อมผูกพันอยู่กับวัฒนธรรม พื้นเพชีวิต ความเป็นอยู่ของบุคคล
ครอบงำนักเรียนอย่างซับซ้อน ฉะนั้นโรงเรียนที่ขึ้นอยู่กับวิชาความรู้
ประสบการณ์ และทัศนคติที่ดีที่เป็นประโยชน์แก่ชีวิตในชุมชนในอัตราที่
เหมาะสม ในฐานะที่โรงเรียนเป็นหน่วยหนึ่งของสังคมซึ่งตั้งอยู่ด้วย
ความเชื่อถือและความร่วมมือของประชาชน การสร้างความสัมพันธ์
ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจึงควรมีบทบาทที่สำคัญประการหนึ่งของ
โรงเรียนและผู้บริหารโรงเรียน¹

เนื่องจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้พิจารณาเห็นว่า
การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนเป็นหน้าที่หรืองานอย่างหนึ่งของโรงเรียนทุกโรงเรียน
ดังนั้น สำนักงานจึงได้กำหนดให้งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเป็นงาน
หนึ่งใน 6 งาน ดังกล่าวแล้ว

¹สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, รายงานการวิจัยและประเมินผล
ประสิทธิภาพของการประถมศึกษา, หน้า 7.

สนานจิตร สุคนชทรัพย์ ได้กล่าวถึงความจำเป็นในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ว่า

จำเป็นอย่างยิ่งโดยเฉพาะสำหรับชุมชนชนบท ซึ่งครูเป็นเสมือนทรัพยากรทางสมองของชุมชน ทำหน้าที่ผลิตคนให้สนองความต้องการของชุมชน เป็นผู้ที่รู้ซึ่งจะโทษ่าปรึกษาหารือในสิ่งที่เป็นปัญหาของชุมชน ทรัพยากรในโรงเรียนสามารถเป็นประโยชน์ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน ทั้งในค่านอาคารสถานที่ เครื่องใช้ไม่สอยต่าง ๆ โรงเรียนเองก็มองชุมชนเป็นแหล่งทรัพยากร ทั้งในด้านคนซึ่งจะเป็นแนวความคิด วัสดุเงิน และแรงงานในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน¹

ถึงแม้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน จะมีความจำเป็นอย่างยิ่งเพียงใดก็ตาม จากการศึกษารายงานการสัมมนาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งได้วิเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับงานบริหารการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดต่าง ๆ ในภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย ในด้านความสัมพันธ์กับชุมชน งานวิชาการ งานบริหารบุคคล งานกิจการนักเรียน และงานธุรการการเงินและบริการซึ่งเป็นงานวิจัยของนิสิตปริญญาโททางการศึกษาของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 6 คน ซึ่งได้รับทุนอุดหนุนจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ พบว่า

ในค่านงานบริหารการศึกษาค่านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนปรากฏว่า งานที่โรงเรียนส่วนใหญ่ปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ใคนักการเขาไปมีส่วนรวมในการจัดงานประเพณีต่าง ๆ ในท้องถิ่น ในส่วนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริจาคทรัพย์สิน อุทิศแรงงาน และจัดหาอุปกรณ์ให้แก่โรงเรียน อยู่ในระดับปานกลาง เช่นกัน

การเชิญผู้ปกครองมาเพื่อชี้แจงให้เข้าใจการปฏิบัติงานของโรงเรียน และการให้ครูมีโอกาสให้ประชาชนมาใช้อาคารสถานที่ของโรงเรียน โรงเรียนส่วนใหญ่ปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย

สำหรับการอบรมเรื่องอาชีพแก่ประชาชน การส่งเสริมการอ่านเขียนแก่ประชาชนในท้องถิ่น และการรวมรักษาสุขภาพอนามัยแก่ท้องถิ่นนั้น โรงเรียนมีบทบาทในค่านนั้นน้อยมาก

¹สนานจิตร สุคนชทรัพย์, "การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน" เอกสารประกอบการสอนวิชา 416 701 การบริหารโรงเรียนประถมศึกษา, หน้า 3.

เมื่อเปรียบเทียบงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนกับงานด้านอื่น ๆ แล้ว พบว่าโรงเรียนไทยปฏิบัติงานด้านนี้น้อยมาก¹

จากการศึกษาเอกสาร ผู้วิจัยพบว่างานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีความสำคัญและความจำเป็นทั้งที่กล่าวมาแล้ว และจากประสบการณ์ของผู้วิจัยเองซึ่งได้เคยเป็นครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยามาก่อน และได้ดำเนินงานด้านนี้อย่างจริงจัง สามารถสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเป็นผลให้งานด้านต่าง ๆ ของโรงเรียนเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ซึ่งเป็นข้อยืนยันได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเป็นพื้นฐานในการพัฒนาต่าง ๆ ด้วย แต่เมื่อศึกษาผลการวิจัยดังได้เสนอแล้วทราบดีว่าโรงเรียนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนค่อนข้างน้อย ประกอบกับทางสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

ได้กำหนดงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้เป็นแนวทางให้โรงเรียนปฏิบัติ 8 กิจกรรม ได้แก่ การรวมการศึกษา สมาคม/มูลนิธิ วันสำคัญ การเข้าร่วมกิจกรรมชุมชน บุคคลดีเด่น/วันศิษย์เก่า ส่งเสริมการเรียนนอกโรงเรียน การประชาสัมพันธ์ และชุมชนศึกษา²

ดังนั้น ผู้วิจัยซึ่งปฏิบัติงานในสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จึงมีความสนใจที่จะทำการวิจัย เรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อศึกษาผลการดำเนินงานกิจกรรม การจัดลำดับความสำคัญ

¹สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, รายงานการสัมมนาการวิจัยประสิทธิภาพของโรงเรียนประถมศึกษา, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์และท่าปรกเจริญผล 2521), หน้า 89-99.

²สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, คู่มือบริหารโรงเรียนประถมศึกษา เล่ม 1, หน้า 275.

ของกิจกรรมและปัญหาในการดำเนินงาน เพื่อเป็นแนวทางในการสนับสนุนและส่งเสริมให้โรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดดำเนินการด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้าในการจัดการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากิจกรรมในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อจัดลำดับความสำคัญของกิจกรรมในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามแนวความคิดเห็นของครูใหญ่ ครู กรรมการศึกษา และประชาชน
3. เพื่อศึกษาปัญหาการดำเนินกิจกรรมการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ จะศึกษาเฉพาะโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูใหญ่ ครู กรรมการศึกษาและประชาชน
3. งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนที่จะดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ กิจกรรมดังต่อไปนี้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, คู่มือบริหารโรงเรียนประถมศึกษา เล่ม 1, หน้า 275.

- 3.1 กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับกรรมการศึกษา
- 3.2 กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสมาคมและมูลนิธิ
- 3.3 กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวันสำคัญ
- 3.4 การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน
- 3.5 กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับศิษย์เก่าศิษย์เก่าศิษย์เก่าและวันศิษย์เก่า
- 3.6 กิจกรรมส่งเสริมการศึกษานอกโรงเรียน
- 3.7 กิจกรรมค่านการประชาสัมพันธ์
- 3.8 กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชนศึกษา

คำนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หมายถึง กระบวนการติดต่อสื่อสารระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เพื่อร่วมกันกำหนดความมุ่งหมายและนโยบายของโรงเรียน ตลอดจนการร่วมมือพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนเพื่อชุมชน

โรงเรียนประถมศึกษา หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษาที่สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่เปิดสอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6

ชุมชน หมายถึง อาณาบริเวณแห่งหนึ่งที่มีคนจำนวนหนึ่งมาอาศัยอยู่ร่วมกันเป็นเวลานาน มีความผูกพันต่อสถานที่นั้น มีจารีตประเพณี ความคิดเห็นและความเชื่อไปในทางเดียวกัน ใช้สถาบันต่าง ๆ ร่วมกัน และร่วมแรงร่วมใจกันทำกิจกรรมบางอย่างได้สำเร็จ

ครูใหญ่ หมายถึง ผู้บริหารสูงสุดในโรงเรียน และรวมทั้งอาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการโรงเรียน ผู้รักษาการในตำแหน่งอาจารย์ใหญ่ ผู้รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ครู หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่สอนประจำอยู่ในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

กรรมการศึกษา หมายถึง บุคคลที่คณะกรรมการคัดเลือกจากชุมชนจำนวน 5-15 คน เรียกว่า คณะกรรมการการศึกษาประจำโรงเรียน มีหน้าที่ให้คำปรึกษาแนะนำ

แก่โรงเรียน แสวงหาความช่วยเหลือและความร่วมมือจากประชาชนและหน่วยงาน ตลอดจนเสนอแนะและประสานงานระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและหน่วยงานเพื่อให้โรงเรียนจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น เพื่อพัฒนาโรงเรียน และเพื่อให้โรงเรียนมีส่วนร่วมในการให้บริการแก่ชุมชนและการพัฒนาท้องถิ่น

ประชาชน หมายถึง ผู้ปกครองที่อบรมเลี้ยงดูและรับผิดชอบเด็กนักเรียนที่กำลังเรียนอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษา

กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา หมายถึง กิจกรรมที่คณะกรรมการการศึกษาของโรงเรียนปฏิบัติเพื่อสนับสนุนการศึกษาของโรงเรียน เช่น การให้คำปรึกษา แนะนำ ให้ความช่วยเหลือ และประสานความร่วมมือระหว่างประชาชนกับโรงเรียน

กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสมาคมและมูลนิธิ หมายถึง กิจกรรมที่โรงเรียนและประชาชนร่วมกันเพื่อจัดตั้งสมาคมและมูลนิธิของโรงเรียน ตลอดจนการแสวงหาความช่วยเหลือ ร่วมมือจากกลุ่มบุคคลชมรม สมาคม และมูลนิธิต่าง ๆ

กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวันสำคัญ หมายถึง กิจกรรมที่โรงเรียนได้ดำเนินการขึ้นเอง ไม่ใช่เป็นวันสำคัญในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ทั้งนี้ โดยมุ่งให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของวันสำคัญนั้น ๆ ได้แก่ วันสำเร็จการศึกษา วันนิทรรศการ วันเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองมาพบกับครูประจำชั้น วันกตัญญู และวันเลือกคนดีเฒ่าในสังคม

การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน หมายถึง กิจกรรมที่โรงเรียนให้ความร่วมมือกับสถาบันต่าง ๆ ในชุมชนในด้านการบำเพ็ญประโยชน์ ประเพณีวัฒนธรรม กีฬา สุขภาพอนามัย วันสำคัญเกี่ยวกับสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ การให้บริการด้านอาคารสถานที่ และวัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนการให้ความรู้ และเทคโนโลยีใหม่ ๆ แก่ชุมชน

กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับศิษย์เก่าดีเด่นและวันศิษย์เก่า หมายถึง กิจกรรมที่ส่งเสริมสัมพันธ์ภาพอันดีระหว่างโรงเรียนกับศิษย์เก่ารวมทั้งกิจกรรมที่ประกาศเกียรติคุณและยกย่องศิษย์เก่า

กิจกรรมส่งเสริมการศึกษานอกโรงเรียน หมายถึง กิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นเพื่อให้บริการด้านการศึกษาในระบบโรงเรียน ทั้งในค่านความรู้สายสามัญ และสายอาชีพ

กิจกรรมค่านการประชาสัมพันธ์ หมายถึง การสื่อสารให้ประชาชนทราบถึงการดำเนินงานค่านต่าง ๆ ของโรงเรียน โดยมุ่งเน้นความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 เป็นสำคัญ

กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชนศึกษา หมายถึง กิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้ศึกษาเกี่ยวกับประเพณี วัฒนธรรมสถาน สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ โบราณสถาน โบราณวัตถุ และอาชีพในชุมชน

ประโยชน์ของการวิจัย

1. เป็นแนวทางให้สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา นำผลการวิจัยไปใช้ในการสนับสนุนและส่งเสริมให้โรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดค่านในการค่านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
2. เพื่อเป็นประโยชน์สำหรับหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการประถมศึกษาที่จะนำผลการวิจัยไปศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการค่านการวิจัยต่อไป

วิธีค่านการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นครูใหญ่และครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากจำนวน 428 โรงเรียน รวมทั้งกรรมการศึกษาและประชาชนที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนค่านกล่าว

1.2 เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างประชากรที่กระจายอยู่ในท้องถิ่นทั้ง 16 อำเภอของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จึงได้ทำการสุ่มโรงเรียนแบบกลุ่ม (cluster sampling) มาร้อยละ 25 ของโรงเรียนในแต่ละอำเภอ ได้จำนวนโรงเรียน

ทั้งสิ้น 111 โรงเรียน แล้วใช้บุคคลต่อไปนี้ คือ ครูใหญ่ ครู กรรมการศึกษา และประชาชน อย่างละ 1 คน จากโรงเรียนทั้ง 111 โรงเรียน เป็นประชากรกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยทั้งสิ้น 444 คน และสุ่มตัวอย่างโรงเรียนจากกลุ่มตัวอย่างโรงเรียนครั้งแรกมาอีก 30 โรงเรียน เพื่อศึกษาวิเคราะห์เอกสารรายงานการประชุมกรรมการศึกษา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ก. การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบศึกษาวิเคราะห์เอกสารที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร งานวิจัย ตลอดจนบทความและวารสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

2. ศึกษาเพิ่มเติมจากเอกสารคู่มือบริหารโรงเรียนประถมศึกษา เล่ม 1 ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จากบันทึกการประชุมกรรมการศึกษา และสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ครูใหญ่ ครู กรรมการศึกษา และประชาชน ตลอดจนขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา

3. จัดทำและนำแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบแนวทางการวิเคราะห์เอกสารไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิช่วยตรวจพิจารณา และให้ข้อคิดเห็นปรับปรุงแก้ไข แล้วนำแบบสอบถามมาขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อให้เครื่องมือดังกล่าวสมบูรณ์ครบถ้วน ก่อนที่จะนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยต่อไป

ข. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยแบบสอบถามที่สร้างขึ้น 2 ชุด คือ ชุดที่ 1 สำหรับครูใหญ่ และครู ชุดที่ 2 สำหรับกรรมการศึกษาและประชาชน เครื่องมือทั้ง 2 ชุดนี้สร้างขึ้นเป็น 2 ลักษณะ คือ แบบตรวจสอบรายการ (checklist) และแบบมาตราส่วนประเมินค่า (rating scale) โดยแบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ตามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบ เป็นแบบตรวจสอบรายการ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อกิจกรรมการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษา 8 กิจกรรม เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (rating scale)

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหาในการสร้างสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ของโรงเรียนประถมศึกษา เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (rating scale)

ในการใช้เครื่องมือทั้งสองชุดนี้ ชุดที่ 1 สำหรับครูใหญ่และครูใหญ่ส่งแบบสอบถามให้กรอกข้อมูล ส่วนชุดที่ 2 สำหรับกรรมการศึกษา และประชาชน ใต้ให้ผู้ช่วยวิจัยนำไปสัมภาษณ์และกรอกข้อมูลให้

สำหรับแบบศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร ผู้วิจัยได้ศึกษามันทีกรายงานการประชุมกรรมการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาในเรื่องต่อไปนี้

1. จำนวนกรรมการศึกษา
2. จำนวนครั้งในการจัดประชุมกรรมการศึกษาต่อปี
3. จำนวนกรรมการศึกษาที่มาประชุม
4. เรื่องที่ประชุม
5. วิธีบันทึกการประชุม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ขอความอนุเคราะห์จากผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ออกหนังสือขอความร่วมมือจากหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอทุกอำเภอ เพื่อขอให้ผู้ช่วยหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอเป็นผู้ช่วยวิจัย ออกไปดำเนินการเก็บข้อมูลจากครูใหญ่และครูในโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างของแต่ละอำเภอซึ่งอยู่ในเขตความรับผิดชอบทำการสัมภาษณ์ กรรมการศึกษาและประชาชน แล้วนำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ส่งคืนผู้วิจัย

สำหรับการวิเคราะห์เอกสาร มันทีกรายงานการประชุมกรรมการศึกษา ผู้วิจัยได้ไปศึกษาเอกสารที่โรงเรียนกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบศึกษาวิเคราะห์เอกสารที่ได้รับกลับคืนมาแจกแจงความถี่ แล้วนำมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ของผู้ตอบแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ใช้วิธีหาค่าร้อยละ แล้วเสนอผลการวิเคราะห์เป็นตารางประกอบคำบรรยาย

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นที่มีต่อกิจกรรมการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษา ใช้วิธีหาค่าคะแนนเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วเสนอผลการวิเคราะห์เป็นตารางประกอบคำบรรยาย

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาในการสร้างสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษา ใช้วิธีหาค่าคะแนนเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วเสนอผลการวิเคราะห์เป็นตารางประกอบคำบรรยาย

สำหรับการวิเคราะห์เอกสารใช้วิธีหาค่าร้อยละ

ลำดับชั้นในการเสนอข้อมูล

การเสนอข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 5 บท พร้อมทั้งบรรณานุกรม และภาคผนวก คือ

บทที่ 1 กล่าวถึง ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย คำนียามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย ประโยชน์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์และลำดับชั้นในการเสนอข้อมูลตามลำดับ

บทที่ 2 กล่าวถึง เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้

บทที่ 3 กล่าวถึง วิธีดำเนินการวิจัยโดยละเอียด

บทที่ 4 กล่าวถึง ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

บรรณานุกรม

ภาคผนวก